

Capitolul I

Falsificarea de monedă (art. 282 C. pen.)

1. Falsificarea de valori străine. Înșelăciune. Concurs de infracțiuni

C. pen., art. 215 alin. (1) și (2), art. 282 alin. (2), art. 284

Punerea în circulație a unor valori străine falsificate, ce au fost utilizate pentru achitarea unui serviciu, reprezintă infracțiunea de falsificare de valori străine în concurs cu cea de înșelăciune.

C.A. Iași, decizia penală nr. 492 din 15 iunie 2004, în C.P.J. 2004

Prin sentința penală nr. 1503 din 3 decembrie 2003 a Judecătorei Pașcani, inculpatul a fost condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune, prevăzută de art. 215 alin. (1) și (2), art. 284 C. pen., cu aplicarea art. 33 lit. b) C. pen.

S-a reținut în sarcina inculpatului că în luna februarie 2003, fiind în posesia unei bancnote de 100 dolari SUA despre care cunoștea că este falsă, s-a hotărât să o valorifice. Astfel, inculpatul s-a urcat într-un taxi și a plătit contravaloarea cursei care a fost de 400 000 lei cu bancnota falsă de 100 dolari SUA, urmând ca șoferul să-i dea rest 2.800.000 lei.

Inculpatul a primit pe loc 1.500.000 lei, restul de 1.300.000 lei urmând a fi primit a doua zi.

Tribunalul Iași, prin decizia penală nr. 334 din 30 martie 2004, a admis apelul Parchetului pentru alte motive, dar a menținut încadrarea juridică a faptelor.

Inculpatul a formulat recurs, criticând hotărârile pentru nelegalitate și invocând drept temei cazul de casare prevăzut de art. 385⁹ alin. (1) pct. 17 C. proc. pen.

Inculpatul a invocat faptul că nelegal instanțele au reținut în sarcina lui un concurs de infrațiuni, deși fapta săvârșită întrunește elementele constitutive ale unei singure infrațiuni, aceea de punere în circulație de monedă falsă, prevăzută de art. 282 alin. (2) raportat la art. 284 C. pen.

Prin săvârșirea acestei fapte, de punere în circulație de monedă falsă, în mod implicit a fost dus în eroare cel care a primit-o, astfel că infrațiunea de înșelăciune este absorbită de infrațiunea de punere în circulație de monedă falsă.

Inculpatul a solicitat recalificarea faptelor din concursul de infrațiuni în infrațiunea unică prevăzută de art. 282 alin. (2) raportat la art. 284 C. pen.

Analizând critica formulată, instanța de recurs a reținut următoarele:

Instanțele anterioare au procedat legal la încadrarea juridică a faptelor în concursul format din cele două infrațiuni. Potrivit art. 215 alin. (2) C. pen., înșelăciunea săvârșită prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori alte mijloace frauduloase se pedepsește cu închisoare de la 3 la 15 ani, iar dacă mijlocul fraudulos constituie el însuși o infrațiune, se aplică regulile privind concursul de infrațiuni. În speță, mijlocul fraudulos utilizat de inculpat constituie infrațiunea de punere în circulație de monedă falsă, prevăzută de art. 282 alin. (2) raportat la art. 284 C. pen., mijloc prin intermediul căruia a indus în eroare pe cel vătămat și i-a pricinuit o pagubă, inculpatul obținând astfel un folos material injust pentru el.

Infrațiunea prevăzută de art. 282 alin. (2) C. pen. implică, sub aspectul laturii obiective, numai acțiunea de punere în circulație a monedei false, textul incriminator necondiționând existența faptei de producerea unui prejudiciu. Numai aparent punerea în circulație de monedă falsă presupune săvârșirea infrațiunii de înșelăciune, așa cum a susținut inculpatul, deoarece acțiunea ilicită a inculpatului se circumscrie prin voința legiuitorului ambelor infrațiuni reținute în sarcina lui.

Infracțiunea prevăzută de art. 282 alin. (2) cu referire la art. 284 C. pen. nu presupune totdeauna și producerea unei pagube – element caracteristic infracțiunilor în dauna patrimoniului –, aceasta producându-se în speță ca urmare a acțiunii ilicite de inducere în eroare prin prezentarea ca adevărată a unei monede false.

Cum mijlocul fraudulos folosit în realizarea laturii obiective a infracțiunii de înșelăciune constituie prin el însuși o infracțiune, just instanțele au reținut un concurs de infracțiuni, așa cum expres a prevăzut legiuitorul prin dispozițiile art. 215 alin. (2) C. pen.

De aceea, în conformitate cu art. 385¹⁵ pct. 1 lit. b) C. proc. pen., recursul inculpatului a fost respins ca nefondat.

Notă: Încadrarea juridică reținută în speță este corectă. Prin același act material au fost realizate elementele materiale ale celor două infracțiuni: înșelăciune, prevăzută de art. 215 alin. (1) și (2) C. pen., și falsificarea de monede sau alte valori, în varianta punerii în circulație a valorilor falsificate, prevăzută de art. 282 alin. (2) C. pen., infracțiune ce se raportează la cea prevăzută de art. 284 C. pen., întrucât moneda este străină.

Deși în cele mai multe situații punerea în circulație a valorilor falsificate implică și o inducere în eroare, reținerea infracțiunii de înșelăciune nu este obligatorie. De exemplu, în situația în care făptuitorul a oferit o asemenea valoare știind că este falsă, dar nu s-a produs și un prejudiciu (oferirea unei bancnote false unui cerșetor), fapta reprezintă doar infracțiunea prevăzută de art. 282 alin. (2) C. pen., nefiind întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de înșelăciune. Pe de altă parte, poate exista și situația în care, deși se face plata cu o altă monedă decât cea în circulație, se reține doar infracțiunea de înșelăciune, fără ca fapta să reprezinte o punere în circulație a unei valori străine falsificate. De exemplu, dacă se face plata cu o monedă străină adevărată, dar retrasă din circulație, fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 282 C. pen., nefiind realizat

elementul material (constând în contrafacere sau alterare), și reprezintă doar infracțiunea de înșelăciune.

În speță, prin aceeași acțiune – plata cu o monedă străină falsă – au fost realizate elementele constitutive ale celor două infracțiuni, în sensul că a avut loc o punere în circulație a unei valori străine false, dar în același timp și o inducere în eroare a persoanei vătămate, ce a avut ca urmare producerea unui prejudiciu, ceea ce îndreptățește reținerea unui concurs ideal. Nu înseamnă că se poate vorbi de o absorbție a infracțiunii de înșelăciune în cea de fals de monedă, pentru că infracțiunea prevăzută de art. 282 C. pen. nu este una complexă.

Cele două infracțiuni au obiecte juridice distincte, elemente materiale distincte și urmări imediate diferite. Așa cum s-a subliniat în motivarea instanței de recurs, dacă urmarea imediată la infracțiunea de fals constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale ocrotite, decurgând din pătrunderea valorilor falsificate în circuitul civil, la infracțiunea de înșelăciune urmarea imediată constă în crearea unui prejudiciu, fiind vorba de o infracțiune contra proprietății.

2. Înșelăciune. Falsificare de monede sau alte valori. Loz modificat în mod grosolan

C. pen., art. 20, art. 215 alin. (2), art. 282

Falsificarea în mod grosolan a unui loz în plic, urmată de inducerea în eroare a unui bătrân prin prezentarea lozului ca fiind câștigător și obținerea în schimbul lui a mai multor bunuri reprezintă infracțiunea de falsificare de monedă în concurs cu cea de înșelăciune. Falsul grosolan nu constituie în această situație o tentativă absolut improprie sau relativ improprie, ci o infracțiune în formă consumată.

Trib. București, Secția I penală, decizia nr. 1351/A/2003, definitivă prin nerecurare la 21 octombrie 2003

Prin sentința penală nr. 1226 din 15 octombrie 2002 a Judecătoria Sectorului 3 București, pronunțată în dosarul nr. 8949/2002, în baza art. 334 C. proc. pen., s-a dispus schimbarea încadrării juridice a faptelor săvârșite de inculpatul M.A., din infracțiunile prevăzute de art. 288 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 41 al. (2) și art. 37 lit. a) C. pen., art. 215 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., ambele cu aplicarea art. 33 lit. a) C. pen., în infracțiunile prevăzute de art. 282 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (2) și art. 37 lit. a) C. pen., art. 282 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., și art. 215 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., toate cu aplicarea art. 33 lit. a) C. pen., și, în consecință:

În baza art. 282 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (2) și art. 37 lit. a) C. pen., a fost condamnat inculpatul M.A. la 5 ani închisoare, iar în baza art. 65 C. pen. s-a dispus interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) și b) C. pen. pe o durată de 3 ani după executarea pedepsei principale.

În baza art. 282 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., a fost condamnat același inculpat la 5 ani închisoare, în baza art. 65 C. pen., interzicându-i-se drepturile prevăzute de art. 64 lit. a) și b) C. pen. pe o durată de 3 ani.

În baza art. 215 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., a fost condamnat același inculpat la 4 ani închisoare.

În baza art. 33 lit. a) și art. 34 lit. b) C. pen., s-a dispus ca inculpatul să execute pedeapsa cea mai grea de 5 ani închisoare, iar în baza art. 65 C. pen., interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) și b) C. pen., pe timp de 3 ani după executarea pedepsei principale.

În baza art. 61 C. pen., a fost revocată liberarea condiționată a executării pedepsei de 4 ani închisoare aplicată prin sentința penală nr. 235/1996 a Judecătoria Sectorului 1 București și a fost contopit restul rămas neexecutat de 704 zile cu pedeapsa aplicată în cauză pentru infracțiunile deduse judecării, inculpatul având de executat pedeapsa de 5 ani închisoare, iar în baza art. 65 C. pen.,

interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) C. pen., pe timp de 3 ani după executarea pedepsei principale.

În baza art. 348 C. proc. pen., s-a dispus anularea celor 5 lozuri, două dintre ele cu sigla „Bio” și trei bilete loz cu seriile J24, J25 și J26, falsificate de către inculpat.

S-a constatat acoperit integral, prin restituire în natură, prejudiciul cauzat părții vătămate M.M.

S-a luat act că partea vătămată nu s-a constituit parte civilă în cauză.

În baza art. 118 lit. d) C. pen., a fost confiscată de la inculpat suma de 400.000 lei obținută din săvârșirea infracțiunilor și care nu a servit la despăgubirea părții vătămate.

În baza art. 191 C. proc. pen., a fost obligat inculpatul la plata sumei de 2.500.000 lei cheltuieli judiciare către stat, din care onorariu avocat oficiu în sumă de 300.000 lei a fost avansat din fondul Ministerului Justiției.

Pentru a pronunța această soluție, instanța a reținut că, la 6 ianuarie 1998, partea vătămată M.M. a formulat plângere la Secția 18 Poliție, sesizând faptul că în acea zi a fost înșelat de două persoane care i-au vândut un loz în plic sigilat, dar falsificat, ca fiind câștigător pentru un autoturism Dacia 1410, contra unui inel și a unei verighete din aur.

În urma investigațiilor, a fost identificat unul dintre autori în persoana inculpatului M.L.N., stabilindu-se că la săvârșirea faptei a participat și cumnatul său, inculpatul M.A.

Astfel, în ziua de 6 ianuarie 1998, inculpatul M.A. a falsificat 4 lozuri „Vila de Aur”, iar ca mod de săvârșire, acesta, cu ajutorul unei lame de ras, a radiat rubrica „necâștigător” de pe cele patru lozuri în plic și cu un pix cu mină de culoare roșie a scris „Autoturism Dacia 1410”.

Trei dintre cele patru lozuri falsificate s-au găsit la percheziția efectuată la domiciliul inculpatului M.A., unde locuia și inculpatul M.L.N., iar al patrulea loz falsificat a fost ridicat de la partea vătămată M.M.

Modul de operare al celor doi inculpați era următorul:

Cei doi inculpați se deplasau pe stradă în mod separat, lăsând impresia că nu se cunosc, păstrând legătura vizuală. După o prealabilă înțelegere, inculpatul M.A. își alegea victima, de regulă o persoană în vârstă, cu vederea slăbită și care ar fi putut să fie tipul omului credul și naiv.

După acostarea victimei, se apropia de aceasta și numitul M.L.N., care urma să intre și el în discuție cu victima, întrebându-o de o adresă din apropierea locului unde se aflau.

În acel moment, inculpatul M.A. îi dădea un loz în plic victimei, intact, sigilat și sub un anumit pretext îl ruga să rupă sigiliul și să-i spună dacă este câștigător sau nu. Concomitent, inculpatul M.M. îi dădea numitului M.L.N. un loz falsificat, introdus în ambalaj, urmând ca acesta din urmă să rupă și el ambalajul lozului în fața victimei, să simuleze ruperea sigiliului lozului numai după ce victima se convingea că lozul pe care îl primise era intact, în așa fel încât să se creadă că lozul pe care îl primise numitul M.L.N. era autentic și original.

În timp ce inculpatul M.A. se îndepărta, prefăcându-se că este în căutarea unui coș de gunoi pentru a arunca ambalajul lozului, numitul M.L.N. se apropia de victimă și „citea” lozul, astfel încât să nu vadă inculpatul M.A., ci doar victima că era câștigător. În situația creată, numitul M.L.N. îi propunea victimei să nu-i spună inculpatului M.A. că au deschis lozul și să-i ceară acestuia să le vândă lozul. În această fază, urma să intervină inculpatul M.A., care trebuia să negocieze cu victima și să obțină de la aceasta bijuteriile și toți banii pe care aceasta îi avea în acel moment asupra sa.

La data de 6 ianuarie 1998, cei doi s-au deplasat în Piața Râmnicu Sărat, unde au acostat-o partea vătămată M.M., special aleasă, septuagenar, fără ochelari, dar cu vederea mult diminuată.

Partea vătămată a desfăcut lozul primit, a constatat că acesta este câștigător, suma fiind de 500 lei și l-a restituit inculpatului M.A. Între timp, a apărut numitul M.L.N., care a întrebat partea

vătămată unde se află blocul A12. În acel moment, inculpatul M.A. i-a dat acestuia un alt loz sigilat, cerându-i să-l desfacă, prefăcându-se că nu se cunosc.

Numitul M.L.N. a simulat deschiderea lozului falsificat și după ce l-a deschis i-a comunicat discret părții vătămate M.M. că este fericitul câștigător al unui autoturism Dacia 1410, propunându-i totodată să împartă amândoi câștigul și să „cumpere” lozul de la inculpatul M.A., căruia nu trebuia să-i spună de câștig.

Revenind la partea vătămată, după ce se îndepărtase să arunce ambalajul lozului, inculpatul M.A. a început activitatea de „negociere” cu aceștia pentru vânzarea lozului câștigător, simulând că nu știe adevăratul câștig și valoarea premiului.

În cele din urmă, partea vătămată a oferit suma de 5000 lei pentru cumpărarea lozului, pe care însă inculpatul M.A. a considerat-o prea mică. Conform însă înțelegerii dintre cei doi, numitul M.L.N. s-a oferit să-i dea inculpatului M.A. inelul de pe deget, în scopul vădit de a determina partea vătămată să-și ofere bijuteriile sale, fapt care de altfel s-a și întâmplat.

Astfel, inculpatul M.A. a primit verigheta și inelul din aur de 14 K cu greutatea de 14,4 g, în valoare de 1.100.000 lei, pretinzând părții vătămate să aducă de acasă suma de 500.000 lei, cu promisiunea că îi va restitui bijuteriile reținute după aducerea sumei de bani. Fiind în continuare în eroare, partea vătămată a plecat spre domiciliu având asupra sa „lozul câștigător”, iar cei doi au părăsit locul faptei, dispărând cu bijuteriile asupra lor.

Ajuns acasă, soția părții vătămate, examinând lozul prezentat de soțul său, seria J26, a sesizat faptul că este falsificat și împreună au mers la Agenția Loto 73-20, unde s-a confirmat faptul că biletul era fals.

Bijuteriile pe care și le-au însușit au fost depuse de M.A. la Casa de amanet SC M.P. SRL, fiind ulterior recuperate și restituite părții vătămate.

În cauză s-a efectuat o expertiză criminalistică asupra lozului seria J26 ridicat de la partea vătămată M.M., în care s-a conclu-

zionat că „mențiunea inițială din partea superioară a biletului tip loz în plic scria J26 a fost înlocuită, prin răzuire, adăugându-se cu pixul mențiunea „Autoturism Dacia 1410”. Biletul astfel falsificat putea induce în eroare numai persoanele cu vârstă înaintată și cu probleme de vedere”.

Prima instanță a reținut că fapta inculpatului M.A. de a falsifica, prin răzuire, biletele tip loz în plic și de a le pune în circulație inducând în eroare partea vătămată M.M., în scopul de a obține pentru sine bunuri sau sume de bani, întrunește elementele constitutive ale infracțiunilor prevăzute de art. 282 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (2) și art. 37 lit. a) C. pen., art. 282 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., și art. 215 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., toate cu aplicarea art. 33 lit. a) C. pen.

Astfel, instanța a dispus schimbarea încadrării juridice, conform art. 334 C. proc. pen., din infracțiunea prevăzută de art. 282 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (2) și art. 37 lit. a) C. pen., și art. 215 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., în infracțiunea prevăzută de art. 282 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (2) și art. 37 lit. a) C. pen., art. 282 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., și art. 215 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 37 lit. a) C. pen., toate cu aplicarea art. 33 lit. a) C. pen.

Vinovăția inculpatului a fost pe deplin dovedită cu mijloacele de probă administrate, fiind înlăturată declarația nesinceră a inculpatului dată în faza de urmărire penală.

Împotriva acelei hotărâri a făcut apel inculpatul M.A., criticând soluția ca netemeinică și nelegală, fără a depune motivele.

Examinând sentința atacată prin prisma criticilor formulate de inculpat, cât și din oficiu, conform dispozițiilor art. 371 alin. (2) C. proc. pen., Tribunalul a constatat ca aceasta este legală și temeinică sub toate aspectele.

Instanța de fond a făcut o completă și judicioasă analiză a probelor administrate în faza de urmărire penală, cât și în cea de

cercetare judecătorească, stabilind corect situația de fapt și vinovăția inculpatului.

De asemenea, încadrarea juridici dată faptei reținute în sarcina inculpatului este legală.

La data de 25 septembrie 2003, instanța de apel a procedat la desigilarea plicului aflat în dosarul de urmărire penală în care se aflau depuse în original lozurile „Vila de Aur” și „Bio” falsificate de inculpat.

Din examinarea acestora, Tribunalul a constatat că falsul săvârșit de inculpat este grosolan, constând în răzuirea mențiunii originale „necâștigător” și înlocuirea cu mențiunea „Auto-turism Dacia 1310”, realizată manual cu un pix cu mină de culoare roșie.

Deși, aparent, la vizionarea lozurilor s-ar putea constata incidența dispozițiilor privind tentativa absolut improprie [art. 20 alin. (3) C. pen.], aceasta ar fi aplicabilă doar dacă biletul falsificat grosolan nu ar putea induce în eroare pe nimeni.

Întrucât în cauză biletul falsificat a indus în eroare partea vătămată, nu se mai pune problema unei tentative absolut improprie, ci a unei infrațiuni de fals fapt consumat, întrucât s-a produs urmărirea imediată proprie unei astfel de infrațiuni (starea de pericol).

La individualizarea judiciară a pedepsei aplicate inculpatului instanța a dat eficiență tuturor criteriilor prevăzute de art. 72 C. pen.

Față de aceste considerente, în baza art. 379 pct. 1 lit. b) C. proc. pen., Tribunalul a respins ca nefondat apelul inculpatului.

Notă: În doctrină și în practica judiciară, falsurile grosolane sunt calificate fie ca tentative absolut improprie la fals, atunci când imposibilitatea consumării infrațiunii este datorată modului absurd în care a fost concepută executarea (a se vedea *Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr. 2687/1969, în C.D. 1969, p. 362*), fie ca o tentativă relativ improprie, atunci când imposibi-

litatea producerii rezultatului se datorează insuficienței sau defectuoșității mijloacelor folosite (*Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr. 663/1966, în C.D. 1966, p. 230*). Însă aceste calificări sunt pentru situația în care este imposibilă producerea rezultatului.

În acest sens, în doctrină s-a reținut că „Există tentativă și atunci când executarea a mers până la capăt, dar nu s-a produs urmarea imediată, înscrisul falsificat fiind inutilizabil din cauza defectelor sale (fals grosolan), ușor de observat chiar de către o persoană mai puțin atentă” (*V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, R. Stănoiu, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, V. Roșca, Explicații teoretice ale Codului penal român, ed. a II-a, vol. IV, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, 2003, p. 381*).

În speță însă, activitatea infracțională a fost astfel concepută (inculpatul a recurs la un adevărat scenariu de inducere în eroare) și persoana vătămată astfel aleasă (bătrân cu vederea scăzută), încât infracțiunea de înșelăciune s-a consumat, iar pentru producerea ei a fost folosit lozul falsificat. A considera că în cazul falsificării nu avem de a face cu existența unei infracțiuni (tentativă absolut improprie) sau a spune că aceasta a rămas în formă tentată (tentativă relativ improprie) ar fi echivalent cu a nega consumarea infracțiunii de înșelăciune. Dacă nu lozul falsificat a fost de natură a induce în eroare pe partea vătămată, atunci ce?

Chiar independent de relaționarea faptei de fals cu infracțiunea de înșelăciune, este de observat că nu se poate vorbi în speță de o tentativă absolut improprie sau de una relativ improprie la fals material în înscrisuri oficiale, atâta vreme cât fapta a produs rezultatul socialmente periculos, și anume acela al intrării în circulație a unor titluri sau valori falsificate.

De aceea, reținerea formei consumate a infracțiunii de fals este corectă.

În speță s-a mai pus problema dacă falsificarea unui loz în plic reprezintă fals material în înscrisuri oficiale sau falsificare de monedă sau alte valori. Articolul 288 C. pen. în alin. (3), prevede că sunt asimilate cu înscrisurile oficiale biletele, tichetele sau orice